

CREACIÓ I CONSOLIDACIÓ DEL MONESTIR DE SANT BARTOMEU D'INCA

PERE FIOL I TORNILA
INCA, MAIG 1994

1. EL MONESTIR DE SANT BARTOMEU D'INCA

Sabem que en la bul·la papal de dia 14.04.1248, Innocenci IV fundava les parròquies de Mallorca i la d'Inca era dedicada a «Sanc ta Mariae de Incha ecclesiae cum omnibus pertinentiis earundem»(1) «domus, possessiones et redditus, quos habet in civitate praedicta (civitate Maioricarum): possessiones et redditus quos habet in territorio de Incha»(2) «et pars quam habet in villa de Incha»(3).

Aquesta és l'acta de naixença de la nostra comunitat cristiana inquera, ja des del primer moment posada sota la mirada benèvola i maternal de Maria. Encara perdura son patrocini havent canviat el nom de Santa Maria d'Inca pel de Santa Maria la Major, nom amarat de la romanitat d'un poble en què l'apòstol Pere i son ministeri, hi ha vist la nota d'autenticitat de la fe aquí viscuda i predicada.

Mentre s'anava aixecant el temple parroquial dedicat a Maria sabem que s'anava bastint, en el Puig d'Inca, un oratori a «la gran Apostolessa qui rentà los peus de Cristo Redemptor de lagremes», doncs en 1240 el notari Guillem de Formiguera signa un document pel qual es fa una donació per aquesta construcció i dia 30.07.1284 Na Saurina, esposa de Jaume de Sant Martí, deixa dos sous a l'ermita inquera(4). La documentació va creixent, per ara, a mesura que es fa més abundosa en les cases notariales, com ho pots comprovar en l'obra esmentada.

---

1. Santa Maria d'Inca, l'església amb totes les seves pertinences ¿ja hi hauria un edifici?

2. Cases, finques i rèdits que té a Ciutat: les finques i els rèdits que té en el territori d'Inca.

3. La part que té en la vila d'Inca. He emprat la transcripció que dóna: Villanueva, Don Jaime en «Viaje literario a las iglesias de España» Madrid 1851 Tomo XXI planes 288-289

4. Fiol i Tornila, Pere. Puig de Santa Magdalena. Inca 1991 planes 13 i 14

També trobem «deixes» piadoses a una església dedicada a Sant Bartomeu que hi ha a Inca. La primera, per ara, és de 1250 i ens diu que aquesta església estava aixecada al Puig de Mandrava, nom àrab que significa «teulera». Més nombrosa ja és la documentació quan arribem al segle XIV, i només en relació amb la història de Muro he trobat que dia 27.03.1315 Bartomeu Martorell de Muro, en son testament, deixa dos sous a la dita església (5). Cinc anys després, 05.07.1320, Seguina, esposa de Ramon de Sant Martí, deixa també dos sous a la nostra església(6), i dia 24.04.1324 Guillem Desclós, també murer, en son testament fet davant el notari Miquel Terriola, deixa sis diners al nostre antic temple del Serral(7).

No podem oblidar que dia 01.01.1325 el papa Joan XXII donava permís per a la fundació del Convent franciscà d'Inca, cosa que fa suposar que els frares ja haurien mirat les possibilitats de fer-lo real a part o banda de la vila. No seria gaire cosa la construcció que s'hi féu, perquè sabem que dia 14.05.1492 el Rei Ferran escriu al Ministre General de la Província d'Aragó, Pere Castrevel, dient-li que per la informació que ha rebut, carta de dia 27.01.1492 del lloctinent general i dels Jurats de la Ciutat, el Convent d'Inca està molt ruïnós, sols hi ha 3 o 4 frares i molts de dies ni tan sols hi ha missa (8).

Enmig d'aquesta panoràmica d'obres religioses que es van fent a Inca ¿quin lloc hi té l'església de Sant Bartomeu?

Baix del punt de vista arqueològic és l'edifici que ens dóna la resta religiosa més primitiva, doncs l'espadanya de l'actual temple monacal ens parla d'una edificació semblant a la de l'actual esglesiola parroquial de Sant Pere d'Escorca, única resta mallorquina de les aixecades en el segle XIII.

A més d'aquesta resta arqueològica tenim una documentació escrita, no gaire abundosa per ara, però pens que n'anirà sortint, que ens diu que aquesta església fou emprada com a seu de la primitiva comunitat parroquial inquera:

(A) Quan el Gran i General Consell es reuneix dia 21.08.1538 per tractar diferents problemes que hi ha en els monestirs de vida contemplativa, quan parlen de les Monges que hi ha en el Puig d'Inca(9) tot parlant de la manca d'aigua i de la pobresa de les edificacions diu: »dites religioses deguessin lur domicili, y monestir transportar, en la sglésia de Sanct Barthomeu qui antigament era cap i parroquial de dita vila»(10). En la cinquena visita pastoral que féu el Bisbe Dídac Arnedo a

5. Rosselló i Vaquer, Ramon. Història de Muro vol. II plana 191

6. Ibidem plana 197

7. Ibidem plana 265

8. Rosselló i Vaquer, Ramon. Noves dades per a una història de la sexualitat a Mallorca XIII-XVI en *Fontes Rerum Balearium* 1 Mallorca 1990, plana 16

9. Tradicionalment es diu que davallaren del Puig al Serral pel Desembre de 1534, però sembla que malgrat el permís fos del 25.09.1534 el trasllat no fou tan ràpid com s'haguera volgut Ja s'explicarà més endavant.

10. ARM AGGC 28 f.39V-40V apud Rosselló R.-Bover, J. «Sant Bartomeu d'Inca. Monestir de Monges Jerònimes. Notes històriques.

Inca, feta pel Dr. Foncilles dia 15.05.1572, cànon 5.048 es diu el següent:»Item dictus admodum Rdus. dominus visitator Foncilles, intellecta petitione a venerabili communitate pres bitorum de Incha facta super eo quod in dicta ecclesia maiori de Incha ponatur bacinus pro suffragiis animarum et quia dictus bacinus in ecclesiae Sancti Bartholomei a multo tempore in qua in presentiarum sunt pauperes moniales vulgo dicte del Puig de Incha et qui ecclesia antiquitus parachialis erat attenta ex una parte dicta antiquitate et ex alia dictarum Rdarum monialium paupertate, ipsis in sua possessione dicti bacini conservat, depulsa petitione dictorum presbiterorum dicte ecclesiae de Incha»(11).

Aquests dos documents, sens dubte en podran sortir altres, ens diuen (A) la simple constatació del fet; l'altre (B) a més de constatar el mateix fet ens diu que el bassinet de les ànimes era cobejat tant per la comunitat de preveres com per la comunitat de religioses. Que malgrat el Monestir esser terriblement forà, era molt visitat per la gent d'Inca, que hi feia les seves donacions. Potser també el nucli de gent que vivia entorn del Monestir i dels molins també era força significatiu (12).

Això no pot consonar de cap manera amb la titularitat de Santa Maria d'Inca que es dona a la parròquia inquera, però potser que en el Serral hi haguera un nucli humà àrab, les construccions del qual, en els primers anys, fos emprat pels nous pobladors cristians, els quals aquí també aixecaren llur lloc de culte. ¿Transformarien un lloc de culte musulmà en cristià? per ara no podem donar cap resposta documentada, però sembla que les coses podien haver anat així, i que posteriorment l'assentament humà cristià passés el petit comellà i es translladàs on oferia més possibilitats geogràfiques per a més construccions.

2. LA FUNDACIÓ DEL MONESTIR

Dia 11 de Novembre de 1530 sortia, del Monestir Jerònim de Sta. Elisabet de Ciutat, una nova comunitat de religioses per establir-se al Puig de Santa Magdalena d'Inca. Estava integrada per Sor Antònia d'Espanya, Priora, i les professes Sor Joana Joan (professà 10.07.1508), Sor Damiana Faret (13.12.1526), Sor Antònia Ursula Reus (18.10.1517), l'inquera Sor Miquela Guaita (11.06.1526), Sor Margalida Constança Mascaró (30.11.1525), la novícia Antònia Olesa qui professà, a Santa Magdalena, dia 11.08.1532 i la postulant Sor Eulàlia Metge, qui també professà a Inca.

11. «També el dit Rd. Sr. Visitador Dr. Foncilles havent escoltat la petició formulada per la venerable comunitat de preveres d'Inca sobre el que es posí en l'església major d'Inca una bacina per a sufragi de les ànimes, i com que aquesta bacina, de fa molt de temps està en l'església de Sant Bartomeu, on actualment hi ha unes pobres monges, vulgarment anomenades del Puig d'Inca, i que aquesta església antigament era la parroquial ateses per una part l'antiguitat i per altra la pobresa de les dites Rdes Monges, es determina que segueixin tenint la dita bacina, arraconant la petició dels capellans de la dita església d'Inca».

12. Segons el morabatí, multiplicat per 5, en 1566 hi hauria a Inca 2.225 persones i en 1573 3.690 mentre que Domínguez Ortiz ens diu que en 1585 n'hi hauria 6.801.

La vida contemplativa, que duïen aquelles dones a l'altura inquera, atragué la joventut de la contrada, sens dubte els anys que hi viviren les filles de Santa Clara, ja posaren la bona llavor contemplativa entre la juvenesa de la part forana, i ara, aquests anys que hi ha les filles de Sant Jeroni, acabaren de completar l'atractiu per aquest tipus de vida. Sabem que al Puig hi començaren l'inquera Catalina Fàbregues i la murera Jerònia Font, qui professaren en 1538.

L'estada al Puig d'Inca no tengué molta durada. La mancança d'aigua fou determinant a l'hora de prendre la decisió, i la bona disposició de Mossèn Martí Cifre, el capellà Romaní, qui era qui cuidava del culte a l'església de Sant Bartomeu, feren que es pensàs en el trasllat de les Religioses.

Tradicionalment, i seguint la documentació que hi ha al Monestir(1), s'ha dit que les Religioses davallaren del Puig el Desembre de 1534, i en concret el dia de Sant Tomàs, dia 21.

L'any 1980 els investigadors Rosselló i Vaquer, Ramon, i Bover i Pujol, Jaume, en el fulletó titulat Sant Bartomeu D'Inca.

Monestir de Monges Jerònimes. Notes històriques, ens ofereixen una documentació que cal tenir en compte, ja l'hem citada en el primer capítol, ara posarem esment a tot el text: «El Gran i General Consell reunit el 21 d'agost de 1538 tractà diversos assumptes referents als monestirs que fan oració, entre ells el de les monges del Puig d'Inca, dit de Santa Magdalena» en lo qual monestir han convolat algunes venerables religioses que hi tenien llur pròpia habitació en lo monestir de Sanct Jherònim (de Ciutat) per millor i més còmodament i ab augment de religió». Es fa referència al fet que el lloc del Puig d'Inca és freturós d'aigües i cases i de la indisposició de fer-n'hi «per esser les obres molt costoses en dit loch i de poca durada». Per això els jurats i prohoms d'Inca, amb decret del Vicari General han decidit que «dites religioses deguessin lur domicili, i monestir transportar, en la sglésia de Sanct Barthomeu qui antigament era cap i parroquial de dita vila en lo qual loch no tan solament concorre la abundància de aigües, més encara aires sans e salubèrrims e gran commoditat de edificar, alargar e ampliar dit monestir ab poch dispendi, cosa molt magnífichs senyors, savi e General Consell, molt utilosa per dites religioses, conservació e augment de aquelles de tal forma que mitgensant lo auxili divinal se té deguda esperança, dit monestir tant en un temps augmentarà i ampliarà que en aquell confluiran no sols monjes d'estat principal del present regne, més encara mediocres i plebeies de tal manera que lo culto divino pendrà en semblant coses gran augment»

«Per tal d'adobar i cloure el lloc de Sant Bartomeu demanen una ajuda econòmica al Gran i General Consell el qual determinà que si sobren diners d'un tall els sien entregats. Les monges confiaven rebre l'adjutori dels jurats de la vila d'Inca»(2).

1. Gabriel Benet Mir, Josep Barberí, Joan Coli i Pere Fiol i Tornila en llurs obres.

2. Rosselló, R. - Bover, J. Obra citada plana 5 La conclusió d'aquests autors és ben clara. Les monges romangueren al Puig de Santa Magdalena fins a 1538.

Hem de dir que aquest document no consonà ni poc ni gens amb tota la documentació que hi ha al Monestir, perquè si Gabriel Benet Mir, Josep Barberí, i jo mateix hem donat la data de 1534 és fonamentats en aquest document:

ACTA DE FUNDACIÓ DEL MONESTIR DE SANT BARTOMEU D'INCA

«En nom de Nostre Senyor Déu i de la gloriosa Verge Maria mare sua i dels gloriosos Sancts S. Bartomeu i Sta. Magdalena i lo gloriós S. Hieroni pare nostre: E perquè a nostres advenidores religioses tinguen notícia e memòria d'aquest nostre Monestir com se principià ne de quina manera Axí com veureu en la tenor següent.

Primerament dimarts dia que era de Sanct Martí, a XI de Noembre Any Mil DXXX vingueren del monestir de Sanct Hieroni de la Ciutat set monges en què hi havia una fadrineta, les quals s'anomenen d'esta manera: Sor Antònia d'Espanya, àlias alemanya, i Sor Francina Johana i Sor Pereta Damiana i Sor Ursula Reus i Sor Miquela Guaita i Sor Constança Mascarona i Sor Antònia Olesa i la fadrineta que es deia Eulàlia, vingueren en lo puig nostre de Incha per pregàries dels honrats jurats i prohomens de la villa, les quals monges foren molt ben acompanyades per lo Senyor Official qui era lo magnífich Mestre Gaspar Bartomeu, canonge, i de moltes altres així homens com dones, entre les altres era la Senyora Consolosa i la Senyora Jordana i la Senyora Metge, mare de la sobredita fadrineta Fonch elegida per Priora la sobredita Sor Anthonia Despanya i per confessor d'elles lo venerable Mestre Thoni Bauçà. Mes com dites monges vingueren lo dit dia de S. Martí, lo honrat balle i honrats jurats i molts prohomens de la villa les isqueren a camí i aquella amb gran cavalcada resebiren e les aportaren i acompanyaren en lo puig e astigueren en el Puig fins a XXI de Desembre Any MDXXXVIII.

En après, mirant los honrats jurats que en lo monestir del sobredit Puig les monges estaven en molta penoria, feren congregar consell e en lo consell determinaren, amb decret del Senyor Offici al, d'abaixar-les en S. Bartomeu que los fonch donat perquè dites monges estigueren més remediades en tot.

Après lo dia de Sanct Thomàs apòstol que comptam a XXI de Desembre Any MDXXXVIII abaixaren dites monges del puig en S. Bartomeu lo després dinar molt acompanyades per los jurats i balle e per homens de dita villa i moltes honrades dones e estant en lo Puig s'afegiren dos monges en que era Sor Catalina Fàbregues e Sor Hierònima Font de la villa de Muro, e la dita Sor Fàbregues de la present villa és ver que essent en S. Bartomeu se feren proffesses i priora de les monges la sobredita Sor Anthònia e après d'haver acabat son temps de priorat fonch elegida en priora Sor Francina Johana.

E après essent les monges en Sanct Bartomeu los jurats i prohomens de la villa han baixat uns vestiments, això és una casulla de vellut de grana i un calze i la campana, i la de Sanct Bartomeu pujaren al Puig, en après los alquerians feren questió que vestiments e galçer i campana fos tornat en lo Puig, e los jurats que

eren Jacme Gual, Johan Monistrol, Raphael Serra, Lorens Riera hagueren previsió amb tractant tots davant lo Senyor Official Miser Bartomeu Mir, que perquè los jurats i prohombres de dita villa los ha paregut que vestiments, galçer i campana estigue en S. Bartomeu, trobar sea la sententia en lo palau episcopal en lo libre de previtions en lo mes d'Abril de l'Any MDXXXV.

Aprés lo dia de Sanct Bres, que comptam a XIII de Noembre Any MDXXXVIII vingueren del monestir de S. Hieroni de la Ciutat Sor Batista Mates i Sor Hierònia Desmas i Sor Angella Angellats en lo monestir de Sanct Bartomeu de nostre present villa, la causa de que vingueren fonch aquesta que eren poques en dit monestir de S. Bartomeu. Nostre Senyor Déu qui les hi conserva per molts anys al seu sant servici»(3).

Per ser la primera professió que es féu a Inca i per les curiositats que l'acompanyen, mirem la professió de Sor Antònia Olesa, feta al Puig de Santa Magdalena dia 11.08.1532: «Jo Antonina, filla del Magnífic mossèn Francesc d'Olesa, Ciutadà de Mallorca, fas professió i promet obediència a Nostre Senyor Déu i a la benaventurada Verge nostra Senyora Sancta Maria, i al benaventurat pare nostre S. Hieronim i al molt reverend Sr. Bisbe de Mallorca e a sos legítims successors, i a Vós, Rda. Mare Sor Antònia d'Espanya, Priora d'aquest Monestir, e a vostres successores. E promet de viure sens propi, i en castedat segons la regla de nostre pare S. Agustí. E de guardar perpetua clausura en aquest monestir de Sancta Magdalena fins a la mort. E per veritat d'aquesta cosa prenh en testimonis lo Rd. Mossèn Antoni Bauçà, prevere e sacerdot d'aquesta casa, e les honestes religioses Sor Damiana Fereta i Sor Margarita Mascarona, monges d'aquest monestir pregant-los que firmen aquesta charta signant-la de sos noms, feta en lo present monastir de Sancta Magdalena del orde de S. Hieroni, avui que és diumenge a XI d'Agost de l'any MDXXXII. Antoni Bauçà Pvre. Sor Damiana Fereta, Sor Margarita Mascarona»(4)

No concordar la documentació que s'ha trobat a Ciutat i la d'Inca ens crea problemes. Sens dubte arreglar el nou emplaçament geogràfic fou costós i fet paulatinament. Ara ho veurem en el següent capítol.

---

3. Arxiu del Monestir. Carpeta especial. De l'autenticitat d'aquest document no en podem dubtar gens ni mica. A més es veu que és un document especial, doncs està escrit en lletra gòtica, se cercà un paper bo i es veuen tot d'una les pretensions que volgueren donar a un document d'aquest tipus. A la cara posterior, i després d'haver acabat la lletra gòtica hi ha una nota, escrita en lletra normal, de la qual no podem dubtar gens ni mica, on és escrit el document pel qual les religioses es comprometen a celebrar perpètuament l'ofici del dia de Sant Martí en sufragi del capellà romaní. Duu la data de 08.08.1549. Crec que es pretenia que aquest document, pel fet de posar-lo en paper tan solemne, es guardés perpètuament i fos conegut per totes les possibles i futures religioses.

4. Arxiu del Monestir de Santa Elisabet de Ciutat. Al Monestir d'Inca s'hi guarda una fotocòpia. Fixem-nos. Diu: «E de guardar perpetua clausura en aquest monestir de Sancta Magdalena fins a la mort». Aquí, damunt les paraules «de Sancta Magdalena» està completament ratllat per un grapat de retxes posades damunt aquestes paraules que no han estat substituïdes per res. La segona vegada «feta en lo present monestir de Sancta Magdalena» està poc ratllat i es pot llegir perfectament. Les ratlladures no substituïdes ens diuen que la professió es realitzà en el Puig de Santa Magdalena i sor Antònia és la primera d'aquesta nova família jerònima que arrelarà a Inca.

3. EL NOU MONESTIR

El nucli del monestir (1534) és format per la donació de Mn. Martí Cifre: l'església de St. Bartomeu, unes cases que tenia vora l'església i dos trossos de terra. Gest que la comunitat jerònima agraf, i capitularment, pens després de la mort del capellà Romaní, es compromet perpètuament a fer un ofici aniversari, cada any el dia de Sant Martí(1).

Les monges per traslladar-s'hi sols miraren d'acordonar un seguit d'edificis per a mantenir la clausura. El lloc era completament forà, inclús la creu del terme actual està abans d'arribar al Monestir, i en el plànol de Barberí de 1849 encara podem veure un monestir terriblement llunyà, i el petit comellà del camp de l'Oca encara devia fer donar més la sensació de fora vila.

La situació física de les construccions no era gaire afalagadora, i pens que ja queda reflectida en altres escrits (2), però he de pensar que la consolidació de la fundació fou ràpida i sense destorbs, perquè en 1575, 40 anys després del trasllat, ja han pogut encarregar a la família Llopis, pare i fill, el nou retaule que ara podem contemplar en els nous parladors, i que si ho ajuntem al Retaule de la Mare de Déu del Roser (1575), el quadre del taller de Natzaret (1580-1582), La Resurrecció (1583-1584) ens parlen ben clarament que en el Monestir hi havia una bona recuperació econòmica.

Com s'anà consolidant aquesta fundació? Pens que aquest document ens ho explica ben bé: «Jo debaix scrit, Ponsetí Bennasser, altre dels compradors de les notes i actes dels scrits del discret Mn. Miquel Trobat, notari quondam de la present vila d'Incha, en les quals estan incorporades les notes de Mn. Barthomeu Vives, Llorenç Vives i altres notaris quondam, he rebut de la Mt. Rd. Sor Magdalena Serra, priora del present monestir i convent de St. Barthomeu de l'orde de St. Jeroni de la present vila d'Incha, 38 lliures i són per los salaris dels actes debaix scrits, los quals se són trobats en dites notes i són ço és 2 sous 10 diners per salari d'actes de donatio de 8 lliures censals i 4 diners fet per Mn. Gabriel Axertell a sa filla Jerònime, monja de dit monestir, a 21 de Febrer 1538 en poder de Mn. Llorenç Vives notari, autenticat per Mn. Miquel Trobat desus. De més una lliure 10 sous per salari convent i lo honor En Pere Mollet de 4 ll. i 4 diners que és fet a 13 d'Octubre 1584 composició davant Miquel trobat, notari, autenticat de ma de Mn. Pere Fiol notari, més 2 ll. 10 diners per acte de jo mateix de 2 sous fet per Mn. Nadal Rosselló a Sor Joana Rossellona a 15 de Febrer 1579 en poder de Mn. Miquel Trobat notari autenticat per dit Fiol. Més dos sous 10 diners per salari de acte de venda de 10 sous cens fet per Pere Serra Monjo a 13 de Febrer 1580 en poder de dit Miquel Trobat autenticat pel dit Fiol. Més dos sous 10 diners per salari de donatió de 16 sous censals feta per Mn. En Tomàs Trobat a dit Convent a 8 de Març 1594 en poder de

1. Arxiu del Monestir. Carpeta especial

2. Rosselló, R. - Bover, J. Obra citada planes 9 i 10

Mn. Miquel Trobat autenticat per dit Fiol. Més dos sous 10 diners per salari de venda de 8 diners i 8 sous fet per Antoni Mesquida al dit Convent a 30 de Setembre 1582 en poder de dit Miquel Trobat autenticat per dit Fiol. Més dos sous 10 diners per acte de gravament de 16 sous fet per Miquel Axertell al dit Convent a 20 de Novembre 1582 en poder de dit Trobat autenticat per dit Fiol. Més dos sous 10 diners per salari d'acte de compra de una quarterada de terra feta per Mn. Barthomeu Vives notari de Joana Campins fet al primer de Maig 1567 en poder de dit Vives autenticat per Mn. Rafel Serra, notari. Més un sou per salari de compra de cases feta per Mn. Barthomeu Vives notari dels de Jaume Massanet ciutadà fet a 15 de Març 1514 en poder de Llorenç Vives, notari, autenticat per Mn. Rafel Serra notari.

Més un sou per salari de donatio de 5 diners fonch feta per Jaume Bergues fet a 31 de Octubre 1519 en poder de Mn. Llorenç Vives notari, autenticat per Mn. Miquel trobat, notari. Més vint sous per salari de compra de una peça de camp olivar feta per Mn. Llorenç Vives notari, fet a 23 d'Abril 1539 en poder del dit Vives notari, autenticat per Mn. Rafel Serra notari. Més dos sous 10 diners per salari de donatio de 150 sous feta per Pere Serra a Sor Joana Serra sa filla, fet a 13 de Febrer de 1580 en poder de Mn. Miquel Trobat autenticat per dit Fiol. Més un sou 10 diners per salari de venda de 8 sous censals fet per Sor Ursula Mas i Mesquida fet 13 de Maig 1585 en poder de Mn. Miquel Trobat autenticat per dit Fiol. Més un sou per acte de donatio de 50 sous feta per En Jaume Burgues a Sor Ursula, sa filla fet a 8 de Març 1520 en poder de Mn. Llorenç Vives notari, autenticat per Mn. Miquel Trobat. Més un sou per salari de donatio feta per Mn. Bibiloni al Convent fet a 2 de Octubre 1519 en poder de Llorenç Vives notari, autenticat pel dit Miquel Trobat. Més dos sous 10 diners per acte firmat per Francesc de Olesa de 8 sous censals i 6 diners fet a 29 d'Abril 1579 en poder de Llorenç Vives autenticat per dit Trobat. Més un sou per venda de 2 sous 6 diners firmat per Barthomeu Morro fet a 7 d'Agost 1586 en poder de Miquel trobat autenticat per dit Fiol. Més un sou per salari de compra de 15 sous cens fet per Mn. Barthomeu Vives fet a 22 d'Abril 1573 en poder de dit Barthomeu Vives autenticat per Mn. Miquel trobat. Més un sou 10 diners per acte firmat per Sor Magdalena Busquets al dit Convent fet a 21 de Octubre 1537 en poder de Llorenç Vives autenticat per Miquel Trobat. Més un sou per acte de donatio de 6 sous cens i 25 sous cens fet per Cristòfol Almantra notari. Més vint sous per salari d'acte de obligatio i fiança feta per la Magnífica Barthomeua Llaneres fet a 21 de Octubre 1537 autenticat per Rafel serra seguint notes de Llorenç Vives. Més un sou per certa adventio feta per Miquel Vidal sots a 5 de Març 1552 en poder de Llorenç Vives notari autenticat per Miquel Trobat. Més un sou per salari d'establiment de terra firmat per Mn. Andreu Planes Pvre. sots a 27 de Setembre de 1562 en poder de Mn. Barthomeu Vives autenticat per Mn. Rafel Serra notari, los quals actes en nombre de 21 que sumen dits 38 sous he donat per lliurats al dit Convent en sa pública forma, obligant-me que sempre que constà dit Convent tenir algun dels dits actes en sa pública forma, o, altrament pagats amb

albarà, o, liberatio de aquells, o, part de aquells, restituiré lo que serà fet avui als 2 de Juliol 1607, dich sis-cent i set. Pere Ponsetí Bennassar (3)

A més dels sufragis al gran benefactor del Monestir, Mn.Martí Cifre, cada any les monges havien de pagar:

- Quatre lliures a la Comunitat de preveres d'Inca per l'heretat de Bartomeu Vives. Les pagaven per Sant Joan de Juny, Per St. Bartomeu.

- 17 sous 8 diners, per Sant Miquel, a l'Hospital General

- Un sou sis diners al Patrimoni Reial

- 24 sous al Senyor Baltasar Desbrull

- 8 sous censals alodials a Mn. Vicenç Dauso, beneficiat (4)

Malgrat aquestes servituds hem de veure que en el s. XVII el nostre Monestir serà una entitat econòmicament consolidada que es farà present en el joc de les mercaderies(5), i podrà projectar un nou i ambiciós temple monacal.

4. L'ESGLÉSIA CONVENTUAL

L'actual temple monacal fou començat en 1667 i beneït dia 30 de Març de 1671. L'anterior, del qual sols queda l'espadanya, era de l'estil de l'actual església de Sant Pere d'Escorca. Com seria?

Seguint les Visites Pastorals del Bisbe Dídac d'Arnedo (1), en la segona visita feta a Inca, ens parla d'un temple monacal format per l'Altar Major on hi havia el Santíssim, i tres altars més dedicats a la Mare de Déu, a la Passió de Nostre Senyor Jesucrist i l'altre dedicat al Sant Crist. També hi havia el Cor, lloc on resen les religioses, i peça clau en la vida monacal. Això és el que visità el Sr. Bisbe.

Sens dubte l'altar major, com ara, mirava l'Orient, i la porta d'entrada dels fidels, com ara, també estaria posada a un costat i completaria l'edificació de les dues corbades que tendria l'església.

Això és una simple suposició, ja m'agradaria poder tenir més dades i veure com seria. Els dies de la vida de Sor Clara +1628 estava així, i sabem que, degut a la devoció que ella tenia a Sta. Clara, es dedicà un dels altars a la santa franciscana, però per ara no sé quin.

Un altre punt que crea certa confusió també és que segons la tradició, el Sant Crist actual del Monestir fou duit d'Itàlia, pel germà franciscà de Sor Clara. ¿i el

3. Arxiu del Monestir. Llibre d'Albarans de les Rdes. Monges de St. Barthomeu del Orde de St. Jeronim de Incha. Fols 6 i 7

4. Ibidem Fols 1,5,12,41

5. L'any 1621, dia 28 de Juliol el Monestir compra 16 lliures cens a Antoni Bisquerra i en paga 210 ll. 10 sous i 6 diners Dia 25.09.1621 compra 20 lliures cens i per la prorrata en paga 104 a Antoni Perelló. Dia 27.02.1622 compra 6 lliures 12 sous censals a Joan Reura i en paga 82 lliures 10 sous. Arxiu del Monestir, Llibre d'Albarans citat foli 39.

1. Arnedo. Bisbe de Mallorca de 1561-1572 Entre ell i sos ajudants feren cinc visites a Inca entre l'Octubre de 1563 al Maig de 1572.

que ja hi havia en el temple? Realment en tota la casa no hi ha cap talla que es vegi que pogués ocupar aquest lloc en l'antic temple, i encara més, l'altar de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist havia de tenir també un Sant Crist. No en sabem res d'ell.

Església dedicada a Sant Bartomeu. El més normal és que hi hagués una talla o un quadre que el representés, i el més antic que coneixem és el de Mateu Llopis de 1575. L'actual talla que hi ha a l'altar major és completament barroca. Tant si era quadre, com si era talla tenen temps d'haver-se esbaldrit, però no hem trobat cap notícia ni una.